

Ναυπλιώτισσες μοδίστρες

Τα πρώτα συμπεράσματα μιας έρευνας σε εξέλιξη

Θέματα αισθητικής σχετικά με το γυναικείο ένδυμα τέθηκαν για πρώτη φορά στο νεότερο ελληνικό κράτος από τις βασίλισσες Αμαλία και Όλγα, οπότε και άρχισαν να εγκαταλείπονται σταδιακά οι γυναικείες τοπικές ενδυμασίες. Αρχικά η Αμαλία, με την παριζιάνικη γκαρνταρόμπα της, εντυπώσασε και επηρέασε μια μερίδα πλούσιων Αθηναίων κυριών που θέλησαν να την υιοθετήσουν στο δικό τους ντύσιμο. Αλλά η επανάσταση στην ελληνική μόδα ήρθε με τη βασίλισσα Όλγα, η βασιλεία της οποίας συνέπεσε με την ελληνική εκβιομηχάνιση στα τέλη του 19ου αιώνα. Σύμμαχός της ήταν η εμφάνιση της χειροκίνητης ραπτομηχανής που εξαπλώθηκε ταχύτατα, τα γυναικεία περιοδικά με τις καλλιγραφίες τους απ' όπου οι κυρίες ξεσήκωναν μοντέλα και, κυρίως, οι σχολές κοπτικής-ραπτικής που μάθαιναν μοδιστρική σε νέες κοπέλες. Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν το 1900 γυναικεία ενδύματα έραβαν μόνο οι μοδίστρες, οι οποίες εργάζονταν στο σπίτι τους ή στα σπίτια των πελατισσών τους, καθώς οι μεγάλοι ελληνικοί οίκοι μόδας εμφανίστηκαν στην Αθήνα αργότερα, στις αρχές του 20ού αιώνα.

Τον Νοέμβριο του 2006 το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα ενέταξε στο πρόγραμμά του την έρευνα για τις «Ναυπλιώτισσες μοδίστρες» με σκοπό την καταγραφή των επαγγελματιών που δραστηριοποιήθηκαν και δραστηριοποιούνται στην πόλη. Η έρευνα αυτή διεξάγεται παράλληλα με την αντίστοιχη της ομάδας εργασίας για τη μοδιστρική της Ελληνικής Εταιρείας Ενδυμασιολογίας, με συντονίστρια τη Νάντια Μαχά-Μπιζούμη.

Αποτέλεσε η έρευνα αυτή το έναυσμα για να αναζητήσουμε πληροφορίες, ανατρέχοντας αρχικά στο αρχείο των μουσειακών συλλογών του Πελοποννησιακού Ιδρύματος και στους τεχνικούς φακέλους του, όπου συγκεντρώνεται βιβλιογραφικό, φωτογραφικό και άλλο υλικό για κάθε τόπο. Διαπιστώσαμε ότι το σχετικό υλικό για τις μοδίστρες του Ναυπλίου ήταν φτωχό, με πολύ λίγα στοιχεία τόσο σε μουσειακά αντικείμενα όσο και σε φωτογραφίες. Όλα αυτά μας κέντρισαν το ενδιαφέρον και αποφασίσαμε να αρχίσουμε την προαναφερθείσα έρευνα, με υπεύθυνες την Αγγελική Ρουμελιώτη και την Πόπη Καλκούνη.

Στόχος της έρευνας είναι να καλύψει τη χρονική περίοδο από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Γι' αυτό και αρχικά συντάχθηκε κατάλογος με τα ονόματα των μοδιστρών που είχαν εργαστήρια στο Ναύπλιο εκείνη την περίοδο σύμφωνα με μαρτυρίες ηλικιωμένων γυναικών που είχαν γεννηθεί τη δεκαετία του 1930. Η έρευνα ξεκίνησε με προσωπικές συνεντεύξεις με όσες μοδίστρες ήταν εν ζωή και με τους απογόνους ή τις μαθήτριες όσων είχαν πεθάνει. Σημαντικές πληροφορίες μάς δίνει και το φωτογραφικό υλικό που συγκεντρώθηκε – προσωπικές και οικογενειακές φωτογραφίες των μοδιστρών, αλλά και φωτογραφίες με ενδύματα που

8| είχαν δημιουργήσει. Ο αριθμός των συνεντεύξεων και το φωτογραφικό υλικό, παρόλο που δεν είναι πλούσιο, μας επιτρέπουν να βγάλουμε τα πρώτα συμπεράσματα.

Το Ναύπλιο, πρωτεύουσα του νομού Αργολίδας, ήταν έδρα των διοικητικών και στρατιωτικών υπηρεσιών αλλά και κέντρο, διαχρονικά, των εμπορικών και οικονομικών δραστηριοτήτων του νομού. Δεν έλειπε λοιπόν η κοσμική κίνηση και οι επίσημες εκδηλώσεις, όπως επισκέψεις, δεξιώσεις, επίσημα γεύματα, χοροεσπερίδες, κ.ά., που έδιναν την κατάλληλη ευκαιρία στις κυρίες για να δείξουν τα κομψά τους φορέματα. Οι απαιτήσεις των γυναικών των στρατιωτικών, τελωνειακών, τραπεζικών υπαλλήλων, καπνεμπόρων, καθηγητών, κ.ά. ήταν μεγάλες, διότι έπρεπε να είναι ντυμένες με την τελευταία λέξη της μόδας, ιδιαίτερα σε εποχές που δεν υπήρχαν καταστήματα ετοιμών ενδυμάτων. Άλλωστε, καθετί σχετικό με τη μόδα γινόταν θέμα θετικού ή αρνητικού σχολιασμού στις γυναικείες συζητήσεις, και όχι μόνο.

Από τις συνεντεύξεις λοιπόν προκύπτει ότι πολλά κορίτσια, ακόμα και πριν τελειώσουν το Δημοτικό, πήγαιναν, με την παρότρυνση των γονιών τους, σε μια «καλή» μοδίστρα για να μάθουν να ράβουν. Η μοδίστρα αυτή απασχολούσε 5 έως 10 το πολύ μαθήτριες, και ο χρόνος μαθητείας τους δεν ξεπερνούσε τα τρία χρόνια. Σε αυτό το διάστημα μάθαιναν τις βασικές αρχές της ραπτικής, παρατηρώντας περισσότερο τη μοδίστρα και κάνοντας δευτερεύουσες δουλειές, όπως τρύπωμα, ξετρύπωμα, καρίκωμα, κουμπότρυπες, στρίφωμα και παράδοση των ενδυμάτων στα σπίτια των πελατισσών. Δεν είχαν καμιά συμμετοχή στην κατασκευή του πατρών και την κοπή του υφάσματος, ενώ σπάνια συμμετείχαν στο πέρασμα των σημαδιών και στις πρόβες. Τις πρόβες μπορούσαν να τις παρακολουθούν και να συμμετέχουν βοηθητικά μόνο προς το τέλος της μαθητείας τους, όταν είχαν αποκτήσει κάποια εμπειρία. Πολλές φορές, ειδικά στα πρώτα χρόνια της μαθητείας τους, αναγκάζονταν να κάνουν και προσωπικές δουλειές της μοδίστρας, όπως τα ψώνια του σπιτιού, να πηγαίνουν το φαγητό στο φούρνο, κ.ά. Επειδή όλα γίνονταν στο χέρι, δούλευαν από το πρωί μέχρι το βράδυ σχεδόν όλο τον χρόνο και κυρίως σε περιόδους που είχαν πολλή δουλειά, όπως στις γιορτές. Γεγονός είναι ότι εργάζονταν χωρίς ωράριο. Υπήρχαν όμως και πιο χαλαρές περίοδοι, όπως μετά το Πάσχα και τον Αύγουστο. Για τη δουλειά που πρόσφεραν δεν πληρώνονταν συστηματικά, παρά μόνο στις γιορτές (Πάσχα, Χριστούγεννα), οπότε και έπαιρναν ένα μικρό δώρο. Επίσης, έπαιρναν και το «μπαξίσι», που τους έδιναν οι κυρίες κατά την παράδοση των ενδυμάτων τους.

Συνήθως, αφού τελείωναν την εκπαίδευση, άρχιζαν να ράβουν, περισσότερο για εξάσκηση, τα ρούχα μελών της οικογένειάς τους. Μετά, δειλά-δειλά ξεκινούσαν να ράβουν ρούχα σε φίλες και στη συνέχεια αποκτούσαν πελατεία. Το εργαστήριό τους το έστηναν συνήθως στο σπίτι τους και το εξοπλίζαν με τα άκρως απαραίτητα: ένα μεγάλο τραπέζι με καρέκλες γύρω-γύρω για να κάθονται να ράβουν, ένα ντουλάπι για να αποθηκεύουν τα υφάσματα και τα υλικά τους, μια ραπτομηχανή, έναν πήχη, ένα σίδερο –παλιά θερμαινόταν με αναμμένα κάρβουνα κι αργότερα αντικαταστάθηκε με ηλεκτρικό και ατμού– και πολλά φιγουρίνια. Οι ίδιες ήταν ντυμένες απλά, αλλά πάντα προσεγμένες και φροντισμένες. Φορούσαν συνήθως ρόμπα πάνω από τα ρούχα τους, την οποία όμως έβγαζαν όταν ερχόταν η πελάτισσα για πρόβα. Οι πρόβες γίνονταν σε άλλο δωμάτιο, όπου απαραίτητα υπήρχε ένας μεγάλος καθρέφτης. Σπάνια υπήρχε και τρίτο δωμάτιο ως χώρος υποδοχής και αναμονής μέχρι την ώρα της πρόβας. Επίσης, αναφέρθηκαν περιπτώσεις που οι μοδίστρες πήγαιναν στα σπίτια, μεταφέροντας τα απαραί-

τητα, μηχανή, πατρόν, φιγουρίνια, κ.λπ. Εκεί έραβαν στις πελάτισσες ό,τι επιθυμούσαν και έμεναν όσο διάστημα χρειαζόταν.

Όταν μια κυρία ήθελε να ράψει ένα ένδυμα, η διαδικασία που ακολουθούσαν ήταν η εξής: η πελάτισσα διάλεγε το σχέδιο από το φιγουρίνι, η μοδίστρα τής έπαιρνε τα μέτρα, σχεδίαζε το πατρόν ή το έπαιρνε έτοιμο από το κροκί, έκοβε το ύφασμα στο μεγάλο τραπέζι και στη συνέχεια ξεκινούσε το ράψιμο. Μετά από δύο με τρεις πρόβες το ρούχο ήταν έτοιμο. Το σιδέρωνε, το τύλιγε με χαρτί και το έστελνε με τις μικρότερες μαθήτριές της στην πελάτισσα.

Τα υλικά ραπτικής και τα εργαλεία τους τα προμηθεύονταν από μαγαζιά του Ναυπλίου. Τα υφάσματα από τα καταστήματα Λαμπρόπουλου, Αναγνωστόπουλου, Μπελέζου, Ανδρόνη, Μαστοράκου, Καράμπελα και Ξηνταρόπουλου και τα υλικά από τον Κοφινιώτη και τον Καπετανόπουλο. Όλες είχαν ποδοκίνητη μηχανή Singer, την οποία είχαν αγοράσει από το ομώνυμο κατάστημα του Βλάχου στο Ναύπλιο. Τα υφάσματα συνήθως τα έφερνε η πελάτισσα, αλλά υπήρχαν περιπτώσεις που για την επιλογή του υφάσματος τη συνόδευε η μοδίστρα στα μαγαζιά. Ενημερώνονταν για τις τάσεις της μόδας από φιγουρίνια που αγόραζαν από καταστήματα της Ερμού στην Αθήνα, απ' όπου προμηθεύονταν και τα κροκί.

Αναλάμβαναν να ράψουν όλων των ειδών τα γυναικεία ενδύματα, από παλτά, φορέματα, ταγιέρ, μαντό, μπλούζες, πουκάμισα, μέχρι και νυφικά. Επίσης, έκαναν επιδιορθώσεις και μεταποιήσεις. Οι τιμές ήταν συνήθως υψηλές και διαμορφώνονταν ανάλογα με την ποιότητα του υφάσματος και το σχέδιο.

Πολλές από τις μοδίστρες δεν παντρεύτηκαν, πιθανόν για δύο λόγους: είτε γιατί, από την πολλή δουλειά, δεν έβρισκαν χρόνο να ασχοληθούν με «παντρολογήματα», είτε γιατί η δουλειά απέδιδε οικονομικά και ήταν ανεξάρτητες.

Στις μέρες μας είναι ελάχιστες οι μοδίστρες που εργάζονται ακόμα στο Ναύπλιο. Κι αυτό γιατί τα έτοιμα ρούχα στοιχίζουν πολύ φθηνότερα και το ράψιμο δεν συμφέρει.

Βιογραφικά στοιχεία των μοδιστρών

Γωγώ Σταυροπούλου (η συνέντευξη δόθηκε από τον γιο της Φώντα Σταυρόπουλο)

Η Γωγώ Σταυροπούλου, το γένος Ξυνού, γεννήθηκε το 1910 στο Ναύπλιο. Ο πατέρας της ήταν δικαστικός υπάλληλος και η μητέρα της Ναυπλιώτισσα, της οικογένειας Μαρκοπούλου. Ήταν το δεύτερο παιδί από τα πέντε της οικογένειας. Οι γονείς της πέθαναν όταν ήταν 10 ετών περίπου. Από πολύ νωρίς αποφάσισε να μάθει κάποια τέχνη με σκοπό να βοηθήσει την οικογένειά της. Στα δεκατέσσερα πήγε να μάθει τη μοδιστρική στην πρώτη μοδίστρα του Ναυπλίου της εποχής εκείνης, την Ιφιγένεια Δημοπούλου, γιαγιά του σκηνογράφου-ενδυματολόγου Γιώργου Ασημακόπουλου. Η Δημοπούλου διατηρούσε ατελιέ στον Μεγάλο Δρόμο. Το 1930 χώρισε από τον άνδρα της και αποφάσισε να μεταφέρει το ατελιέ της στο Παρίσι. Μαζί της, εκτός από τις δύο της κόρες, πήρε και τη Γωγώ. Πήγαν με καράβι από τον Πειραιά στη Μασσαλία και στη συνέχεια με τρένο έφτασαν στο Παρίσι. Εγκαταστάθηκαν στο 16ο διαμέρισμα του Παρισιού, στην οδό Boissonnet, και εκεί άνοιξε η Δημοπούλου το εργαστήριό της. Η Γωγώ μετονομάστηκε σε Marie. Έμεινε στο Παρίσι για 3-4 χρόνια και μετά επέστρεψε στο

10 | Ναύπλιο, όπου και άνοιξε το δικό της ατελιέ στην οδό Σταϊκοπούλου. Αρχικά είχε πέντε μαθήτριες: δύο κοπέλες από το Άργος και τις Ειρήνη Χατζηιορδάνου, Φρόσω Μανού και Χριστίνα Κότσιφα, οι οποίες συνέχισαν με μεγάλη επιτυχία το επάγγελμα της μοδίστρας. Στη δεκαετία του 1950 μετέφερε το ατελιέ της στον Μεγάλο Δρόμο. Αναγκάστηκε να σταματήσει το ράφιμο στα τέλη της δεκαετίας του 1950 λόγω σοβαρών προβλημάτων που είχε με τα μάτια της. Παντρεύτηκε τον Ανδρέα Σταυρόπουλο, καθηγητή μαθηματικών από τα Σελλιανίτικα Αιγίου και απέκτησε δύο γιους. Πέθανε τον Αύγουστο του 1991.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΒΛΗΣΙΔΟΥ (η συνέντευξη δόθηκε από την κόρη της Ντίνα Ξυνού)

Η Ευαγγελία Βλησίδου γεννήθηκε το 1916 στα Βουρλά της Μικράς Ασίας. Οι γονείς της, ο Αντώνης και η Στυλιανή, ήταν αγρότες και είχαν τέσσερις κόρες και δύο γιους. Στη Μικρασιατική καταστροφή χάθηκε ο πατέρας της οικογένειας και αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα Βουρλά. Εγκαταστάθηκαν στο Ναύπλιο, αρχικά φιλοξενούμενοι από την οικογένεια Μπέλια και στη συνέχεια σε σπίτι που τους παραχωρήθηκε στον Συνοικισμό. Η μητέρα της εργάστηκε στο ζαχαροπλαστείο του Καρούτζου φτιάχνοντας γλυκά και παγωτά, ενώ η μεγαλύτερη αδελφή της εργάστηκε ως καπελού στη Θεοκίστη. Η Ευαγγελία Βλησίδου, αφού πήγε δύο χρόνια στο Δημοτικό, το εγκατέλειψε και άρχισε να δουλεύει για λίγο διάστημα σε βιοτεχνία χειροποίητων χαλιών, η οποία όμως έκλεισε σύντομα. Στα δώδεκα περίπου χρόνια της πήγε να μάθει μοδίστρα στη Ρουκουιώτη. Εκεί έμεινε για έξι περίπου χρόνια, όπου έμαθε να φτιάχνει πατρόν και να ράβει. Στα δεκαοχτώ της, περίπου το 1934, νοίκιασε χώρο για να ανοίξει δικό της εργαστήριο στην οδό Αναγνωστοπούλων, ιδιοκτησίας Αργεΐτη. Αμειβόταν καλά, εκτός από την περίοδο της κατοχής, όπου η πληρωμή γινόταν σε είδος. Η κόρη της θυμάται από διηγήσεις της ότι ένα ταγιέρ ανταλλάσσόταν με μια μπουκάλα λάδι. Το ατελιέ λειτούργησε μέχρι το 1945, οπότε παντρεύτηκε τον Ναυπλιώτη Γιάννη Χριστόπουλο, αστυνομικό, ο οποίος μετατέθηκε την εποχή εκείνη στη βόρεια Ελλάδα και η Ευαγγελία εγκατέλειψε το επάγγελμα. Από εκεί και μετά έραβε μόνο τα ρούχα των παιδιών της και τα δικά της. Επέστρεψαν στο Ναύπλιο το 1951 και άνοιξε ψιλικατζίδικο στην Πρόνοια. Πέθανε τον Μάιο του 1999. Η κόρη της, η οποία μας παραχώρησε τη συνέντευξη, στη δεκαετία του 1970 άνοιξε την πρώτη μπουτίκ με έτοιμα ενδύματα στο Ναύπλιο, με προμηθευτές τον Τσεκλένη, το Sotris, κ.ά.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΣΤΑΘΑΚΟΠΟΥΛΟΥ (η συνέντευξη δόθηκε στο εργαστήριο της από την ίδια)

Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1921. Γονείς της ήταν ο Παναγιώτης Κοτπόρης, καπετάνιος στη Μαύρη Θάλασσα, και η Κατίνα Βαλάσογλου, η οποία κεντούσε και έφτιαχνε δαντέλες με τη βελόνα. Ήρθαν στο Ναύπλιο το 1922 και εγκαταστάθηκαν στον Συνοικισμό. Μετά το Δημοτικό πήγε ως μαθήτρια στην Άννα Μπουγιώτου, η οποία είχε ατελιέ αρχικά στη Λεωφόρο Αμαλίας και αργότερα στην παραλία. Στα δεκαπέντε της βγήκε μοδίστρα και άνοιξε δικό της μοδιστράδικο στον Συνοικισμό. Την εποχή εκείνη, επειδή δεν είχε πολύ χώρο, αναγκαζόταν να κάνει τις πρόβες στα σπίτια των πελατισσών της. Το 1951 παντρεύτηκε τον Σωτήρη Σταθακόπουλο και μετακόμισε στην Πρόνοια. Έφτιαχνε ενδύματα όλων των τύπων και μάλιστα πλισά-

ριζε μόνη της. Τα κροκί τα αγόραζε από τη Σακαλή στην Αθήνα. Εκτός από τις μαθήτριες που είχε κατά καιρούς, ως μόνιμη βοηθό είχε την ανιψιά της (κόρη της αδελφής της) Βούλα Γκίκα, η οποία τη βοηθούσε, εκτός από τη μοδιστρική, και στο μέγλωμα των παιδιών της. Η Βούλα γεννήθηκε στην Πρόνοια το 1934 και από εννέα ετών πήγε μαθήτρια στη θεία της. Η Ευρυδίκη Σταθακοπούλου πέθανε το 2008 και ως το τέλος της ζωής της έραβε συστηματικά. Μετά τον θάνατό της, ο γιος της Γιάννης δώρισε στο ΠΛΙ ρούχα της και υλικά που χρησιμοποιούσε.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΡΟΖΗ (η συνέντευξη δόθηκε από την ίδια)

Η Παναγιώτα Ρόζη γεννήθηκε το 1926 στους Μύλους Αργολίδας. Ο πατέρας της Αντώνης καταγόταν από το Λάβδα Αρκαδίας και ήταν σιδηροδρομικός υπάλληλος, η μητέρα της Βασιλική, το γένος Δελή, καταγόταν από τους Μύλους. Απέκτησαν δύο αγόρια και τρία κορίτσια. Η οικογένεια αναγκαζόταν να αλλάζει τακτικά τόπους κατοικίας λόγω των συχνών μεταθέσεων του πατέρα. Έτσι, μετά το Άργος, την Αθήνα, τα Δερβενάκια και την Τρίπολη, εγκαταστάθηκαν στο Ναύπλιο το 1936. Ο πατέρας πέθανε το 1937 και η μητέρα αναγκάστηκε να δουλέψει στο εργοστάσιο της εταιρείας κονσερβών ΚΥΚΝΟΣ. Την ίδια χρονιά η Παναγιώτα σταμάτησε το σχολείο και μαθήτευσε στη μοδίστρα Αγγελική Μπουρέκα, που είχε το εργαστήριό της στο πάρκο. Ήταν δασκάλα αυστηρή που απαιτούσε πειθαρχία και καθαριότητα. Εκεί έμεινε ως τον πόλεμο του 1940. Στη συνέχεια μαθήτευσε κοντά σε συγγενισσές της που εξασκούσαν το επάγγελμα της μοδίστρας, όπως η Σοφία Γκριτζαλη στην Τρίπολη και η Βασιλική Στεφανοπούλου στο Κιβέρι. Το εργαστήριό της το άνοιξε μεταπολεμικά στην Πρόνοια. Είχε κατά καιρούς και μαθήτριες, πολύ λίγες όμως συνέχισαν να εξασκούν το επάγγελμα. Τη ραπτομηχανή της Singer την είχε αγοράσει από το Ναύπλιο για 2.500 δρχ. με δόσεις. Το 1972 παντρεύτηκε τον Γιάννη Καρατζά, δεν απέκτησαν παιδιά. Το 1983 σταμάτησε οριστικά να ράβει λόγω προβλημάτων υγείας. Η Παναγιώτα Ρόζη έχει χαρίσει στο ΠΛΙ το νυφικό της, φωτογραφίες του γάμου της, πατρόν και το ψαλίδι της.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΡΑΓΚΑΒΑ (η συνέντευξη δόθηκε στο εργαστήρι της από την ίδια)

Γεννήθηκε στην Πρόνοια το 1936. Γονείς της ήταν η Ελένη Φιλίνη από τον Εξώστη και ο Χρήστος Ραγκαβάς, οικοδόμος-μαραγκός από την Πρόνοια. Μετά το Δημοτικό μαθήτευσε στην Πόπη Χαύτα, γνωστή μοδίστρα της εποχής, η οποία διατηρούσε εργαστήριο στην Πρόνοια κοντά στο σπίτι της Ραγκαβά. Επειδή η Χαύτα είχε πολλή δουλειά και πολλές μαθήτριες και δεν έδιναν ιδιαίτερη σημασία στη Ραγκαβά που ήταν η μικρότερη, έφυγε και μαθήτευσε για ένα διάστημα στη Σοφία Χουτοπούλου στο Ναύπλιο. Αυτή όμως που την καθοδήγησε και την τελειοποίησε στη ραπτική ήταν η Κωνσταντίνα Χαραμή, μοδίστρα και συγγενής της. Το εργαστήριό της το δημιούργησε στο ισόγειο του σπιτιού της, όπου ράβει μέχρι σήμερα. Η μηχανή της είναι Singer και την είχε αγοράσει 2.000-2.500 δρχ. στα μέσα της δεκαετίας του 1950. Τα φιγουρίνια και τα κροκί τα αγόραζε από τις οδούς Νίκης και Ερμού στην Αθήνα. Ενδεικτικά ανέφερε ότι το 2007, για ένα ταγιέρ έπαιρνε 150 ευρώ, για παλτό 200 και για φούστα 50 ευρώ. Δεν παντρεύτηκε.

Γεννήθηκε στο Ναύπλιο (δεν μας ανέφερε την ημερομηνία γέννησής της). Πατέρας της ήταν ο Ευάγγελος Καραγιαννόπουλος, υδραυλικός από την Πρόνοια, και μητέρα της η Αικατερίνη Κάτσουδα από τον Αχλαδόκαμπο. Μετά το Δημοτικό μαθήτευσε, στη διετία 1956-1958, στην Τούλα Καρακούκου-Λαγουδάκη στην Πρόνοια. Η κυρία Πόθου τής έμαθε να βγάζει πατρόν με τους χάρακες. Άρχισε να δουλεύει επαγγελματικά μετά τον γάμο της, το 1967, για να ενισχύσει τα οικονομικά της οικογένειάς της. Εργάστηκε συνολικά είκοσι δύο χρόνια. Το εργαστήριό της ήταν ένα δωμάτιο του σπιτιού της αρχικά στην Πρόνοια και από το 1972 και μετά στη Λεωφόρο Αμαλίας. Εργαζόταν πάντα μόνη της και δεν είχε ποτέ μαθήτριες. Για πολλά χρόνια εργάστηκε στην Ιματιοθήκη του ΠΛΙ φτιάχνοντας αντίγραφα παραδοσιακών φορεσιών. Ενδεικτικά ανέφερε ότι, όταν άρχισε να εργάζεται το 1967, μια φούστα κόστιζε 30 δρχ., ενώ το 1989 7.000 δρχ.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΤΣΙΦΑ (η συνέντευξη δόθηκε από την ίδια)

Γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1930. Ο πατέρας της Ανδρέας είχε από το 1907, μαζί με τον ετεροθαλή αδελφό του Παναγιώτη Νταβέλη, μεταξουργείο στο Ναύπλιο. Επεξεργάζονταν κουκούλια που έρχονταν από την Καλαμάτα. Το μεταξουργείο σταμάτησε να λειτουργεί στον πόλεμο. Η μητέρα της Παναγιώτα ήταν η αρχιμαστόρισσα στο μεταξουργείο. Παρότι ήταν χήρα με πέντε παιδιά, την παντρεύτηκε ο Ανδρέας Κότσιφας και απέκτησε μαζί της άλλα πέντε παιδιά. Η Χριστίνα τελείωσε την Α΄ Γυμνασίου και μετά, στα δεκατρία της, μαθήτευσε στη Γωγώ Σταυροπούλου για τρία χρόνια. Κατόπιν, για έναν χρόνο, πήγαινε και έραβε σε σπίτια, και μετά έφτιαξε το εργαστήριό της στο σπίτι της στον Άγιο Σπυρίδωνα. Τέσσερις φορές τον χρόνο πήγαινε σε συγκεκριμένα καταστήματα στην Ερμού, στην Αθήνα, και ενημερωνόταν για τις τάσεις της μόδας. Εκεί προμηθευόταν φιγουρίνια, κροκί, καθώς και τα περισσότερα υλικά της. Θεωρούσε την εργασία της ιδιαίτερη και εξαιρετικά επίπονη. Είχε υπολογίσει ότι χρειαζόνταν 3.000 βελονιές για να ραφτεί ένα ταγιέρ. Είχε τη φήμη της ακριβής μοδίστρας, την είχε μάλιστα καλέσει η εμπορεία και η εφορία για να της κάνουν σχετικές συστάσεις. Αυτός είναι και ο λόγος που σταμάτησε να δέχεται μαθήτριες και προτίμησε να συνεργαστεί με τη φίλη της και μοδίστρα Αγγελική Λυμπεροπούλου. Θυμάται χαρακτηριστικά ότι οι τιμές της αυξήθηκαν κατακόρυφα όταν η κυρία Παρή, σύζυγος υψηλόβαθμου στρατιωτικού, καθιέρωσε τα μαζί φορέματα στους χορούς των Αξιωματικών. Ένας άλλος λόγος για τις υψηλές τιμές ήταν ότι ποτέ δεν έραβε το ίδιο σχέδιο. Πάντα, μετά το ράψιμο, το κροκί ανήκε στην πελάτισσα. Με τα χρόνια υπέφερε από σκολίωση λόγω της δουλειάς της. Σταμάτησε να εργάζεται το 1990 λόγω υπερκόπωσης.

Ευχαριστίες

Η ομάδα έρευνας ευχαριστεί ιδιαίτερα όσους βοήθησαν να πραγματοποιηθούν αυτές οι συνεντεύξεις, καθώς και εκείνους που μας διηγήθηκαν ιστορίες για τις Ναυπλιώτισσες μοδίστρες. Ευχαριστεί επίσης την Ελληνική Εταιρεία Ενδυμασιολογίας για τη δυνατότητα που έδωσε να

ανακοινωθούν τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της έρευνας και εύχεται, σε κάποια άλλη δράση της, να παρουσιασθούν και τα τελικά αποτελέσματα της έρευνας. |13

Βιβλιογραφία

Λυμπερόπουλος, Δ. (1999), *Ελληνική μόδα 1900-2000. Ένας αιώνας δημιουργίας*, Αθήνα, Artistic Events.

Παπαντωνίου, Ι. (2000), *Η ελληνική ενδυμασία. Από την αρχαιότητα ως τις αρχές του 20ού αιώνα*, Αθήνα, Έκδ. Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Αγγελική Ρουμελιώτη
Υπεύθυνη Συλλογών ΠΛΙ
collection@pli.gr